

บทคัดย่อ

โครงการ บทบาทและกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของอสม.ในการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพชุมชนตำบลมารวิชัย อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะที่ 2 คำถามวิจัยหลัก คือ บทบาทและกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของอสม.ในการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพชุมชนตำบลมารวิชัยควรเป็นอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาบทบาทและกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของอสม.ในการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพชุมชน ตำบลมารวิชัย 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานของอสม. และพัฒนาการทำงานร่วมกันของอสม. 3) เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลป้องกันและส่งเสริมสุขภาพ

ผลการวิจัยสามารถตอบวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยที่สำคัญของโครงการวิจัย ได้แก่ บทบาทและกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของอสม.ในการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพชุมชน ตำบลมารวิชัย ซึ่งจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนบทบาทและกระบวนการทำงานของอสม.ที่ให้ความสำคัญกับการใช้ข้อมูลชุมชนในการจัดการสุขภาพของชุมชนมากขึ้น รวมถึงการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพของชุมชนร่วมกับ อสม.และทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จากการดำเนินงานวิจัยที่วิจัยพบว่า บทบาทที่สำคัญของ อสม.ต.มารวิชัย ได้แก่ 1) ศึกษา และรวบรวมข้อมูลในหมู่บ้านมาใช้ในการทำงาน 2) เป็นพี่เลี้ยงในการแนะนำให้ความรู้กับคนในชุมชนในการป้องกันและดูแลสุขภาพ 3) กระตุ้นและส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่การสร้างสุขภาพดี และเกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการสุขภาพของชุมชนร่วมกัน 4) สร้างเครือข่ายเฝ้าระวัง ติดตามสถานการณ์สุขภาพของชุมชน ซึ่งภายใต้บทบาทการทำงานดังกล่าว อสม.จะต้องมีกระบวนการทำงานที่สำคัญ ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของอสม.ต.มารวิชัยในการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพชุมชนตำบลมารวิชัย มีด้วยกัน 3 ส่วน ซึ่งประกอบด้วย 1) อสม. ในตำบลมารวิชัย การดำเนินงานถ้าจะให้บรรลุเป้าหมายในการส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชนที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนในชุมชนนั้น อสม. ต้องมีความเข้าใจในเรื่องของแนวคิดเรื่องสุขภาพที่ไม่ใช่การซ่อมสุขภาพนำการสร้างสุขภาพ ประกอบกับความเข้าใจเป้าหมายในการทำงานร่วมกันของทีม อสม. ทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทีม อสม.เอง และการทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ประชาชนในชุมชนตำบลบ้านวิชัย การที่จะให้ประชาชนในชุมชนหันมาใส่ใจเรื่องสุขภาพของตนเองนั้น ต้องเริ่มจากเรื่องที่คุ้นเคยและประสบปัญหาสุขภาพอยู่จึงจะทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของตนเองได้ และมีการสร้างการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง 3) เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมารวิชัย เนื่องจากการทำงานของ อสม. ยังมีจุดอ่อนในเรื่องของความรู้ทางด้านวิชาการในการดูแลรักษาโรคต่างๆ ดังนั้นทีมเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบลต้องมีบทบาทในการหนุนเสริมความรู้เชิงวิชาการให้กับทีม อสม. เพื่อนำไปสื่อสารต่อกับคนในชุมชน รวมถึงการเป็นพี่เลี้ยง / เพื่อนคู่คิดให้กับ อสม. และการหนุนเสริมทรัพยากรต่างๆที่จำเป็นให้ อสม. สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้การดำเนินงานโครงการวิจัยยังได้ส่งผลให้ทีมวิจัยเกิดการปรับเปลี่ยนมุมมอง และบทบาทการทำงานจากเดิมที่เน้นไปในการเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์สุขภาพ การป้องกันโรคระบาดต่างๆ และการปฏิบัติงานตามที่เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยมอบหมายเป็นเรื่องราวไป ทีมวิจัยได้เกิดการพัฒนาความคิด และบทบาทในการทำงานมากขึ้น ทั้งในส่วนของมุมมองในการทำงานด้านสุขภาพที่เปลี่ยนมาสู่การสร้างเสริมสุขภาพนำการซ่อมสุขภาพ และความเข้าใจต่อบทบาทของอสม.ในฐานะของผู้กระตุ้นและสื่อสารให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องสุขภาพและเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการดูแลสุขภาพ เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของตนเองให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น รวมถึงการพัฒนาทักษะการทำงานกับชุมชน เช่น การตั้งคำถาม การจดบันทึก การจัดเวทีพูดคุยกับชุมชน และการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้การที่กระบวนการวิจัยทำให้ทีมวิจัยได้พบปะพูดคุยกับชาวบ้านมากขึ้น มีส่วนช่วยให้ความสัมพันธ์ของทีมวิจัยกับคนในชุมชนเป็นไปในทางที่ดีขึ้น ชุมชนให้การยอมรับการทำงานของทีมวิจัยมากขึ้น